

روایی تشخیصی آزمون لکه‌های

جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا

Diagnostic validity of Rorschach Inkblot Test in marijuana users

مریم دریگوندی^۱، کامبیز کامکاری^{۲*}، شهره شکرزاده^۳

Abstract

This study aimed to examine the *diagnostic validity of the Rorschach Inkblot Test in marijuana users*. The research employed a psychometric and methodological design. The statistical population included marijuana users aged 19 to 29, and 60 participants were selected through purposive sampling from addiction treatment centers. The Rorschach test was used to collect data. Sensitivity coefficients were calculated across five dimensions: location, content, determinants, needs, and pressures. Results showed that marijuana users' responses often focused on *details* (location), *animals* (content), and *movement* (determinants). They also reflected *dominance*, *sexual*, and *self-expression* needs, along with external stressors such as *unemployment* and *family conflict*. These findings support the diagnostic sensitivity of the test in distinguishing marijuana users from normative populations, highlighting its clinical utility in psychological assessment.

Keywords: Diagnostic validity, Rorschach test, marijuana users, psychometrics

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی روایی تشخیصی آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا انجام شده است. روش تحقیق از نوع روان‌سنجی و در حیطه مطالعات روش‌شناختی قرار دارد. جامعه آماری شامل جوانان ۱۹ تا ۲۹ سال مصرف‌کننده ماری‌جوانا بود که از میان آن‌ها ۶۰ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند از مراکز ترک اعتیاد انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، آزمون رورشاخ بود. داده‌ها با استفاده از ضریب حساسیت در پنج بُعد: مکان، محتوا، تعیین‌کننده‌ها، نیازها و فشارها تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد مصرف‌کنندگان در پاسخ‌ها بیشتر به جزئیات، حیوانات، حرکت، نیازهای سلطه‌گری، جنسی و خودبیان‌گری اشاره کردند و فشارهای بیرونی مانند بیکاری و تعارض خانوادگی در پاسخ‌هایشان منعکس بود. بنابراین، آزمون رورشاخ می‌تواند برای شناسایی ویژگی‌های بالینی مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا کاربرد داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: روایی تشخیصی، آزمون رورشاخ، ماری‌جوانا، روان‌سنجی

^۱ کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر

^۲ دکتری تخصصی روانشناسی، دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر؛ نویسنده مسئول

^۳ دکتری تخصصی روانشناسی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

مقدمه

امروزه یکی از پدیده‌هایی که خانواده و جامعه را تهدید می‌کند، اعتیاد به مواد محرک و مخدر است که نسل بشر را در معرض سقوط و انحطاط روانی، اخلاقی و جسمانی قرار می‌دهد. اعتیاد هزینه‌های اقتصادی، عاطفی و اجتماعی گزافی را بر فرد، خانواده و جامعه تحمیل می‌کند. آنچه در این زمینه مهم است، این است که اعتیاد امری قابل پیشگیری و درمان است اما درمان آن به سهولت امکان‌پذیر نیست؛ چرا که اعتیاد ابعاد گوناگون دارد. با شناخت عوامل، ویژگی‌ها و خصیصه‌هایی که افراد را در مقابل اعتیاد آسیب‌پذیر می‌کند می‌توان در جهت پیشگیری و درمان آن قدم برداشت. اختلالات شخصیت از جمله عواملی هستند که همبودی بالایی با اعتیاد دارند و تشخیص و شناخت آنها با ابزار دقیق و مناسب بسیار حائز اهمیت می‌باشد (شعیری، شعیری، تمنایی‌فرد، دلاوری، ۱۳۹۰).

گسترش سوءمصرف مواد مخدر و تغییرات سریع در انواع وابستگی هنوز این طور که به نظر می‌رسد نیست که با یک درک روانشناسی قطعی از پدیده‌ها همراه بوده است. بسیاری از مطالعات جامعه‌شناسی حتی در موارد غیرتخصصی سطح وجود دارد؛ در عین حال جدیدترین آسیب‌شناسی روانی است. مطالعات کنترل به روشن کردن شخصیت دقیق و پاتوگنومیک صفاتی که ممکن است به نفع توسعه وابستگی به مواد افیونی باشد اجازه نمی‌دهد. مطالعات در این زمینه به طور کلی عدم بلوغ، بی‌نظمی در مراحل مختلف و چرخه‌های رشد، روابط خانوادگی بی‌نظم و ناسازگاری اجتماعی را نشان داده است (ال باربرو، جی فاسینو، گالینو، مونو، اسکارسو و همکاران^۱، ۱۹۹۲). ماری‌جوانا همچنان رایج‌ترین ماده مخدر غیرقانونی در ایالات متحده است. ماهیت تهدید ماری‌جوانا همچنان در حال تکامل است، زیرا بیشتر ایالت‌ها به همه پرس‌ها و ابتکارات رای می‌دهند و همچنین قوانینی را در مورد نگهداری، استفاده و کشت ماری‌جوانا تصویب می‌کنند (شکرزاده، ۱۳۹۲).

در جهت ارزیابی شخصیت مصرف‌کنندگان مواد از ابزارهای بسیاری استفاده شده است و نتایج نشان داده است که در مبتلایان به اختلال شخصیت مرزی رفتار موادجویی یک خصیصه بارز و آشکار است. همچنین رفتارهای ضداجتماعی می‌تواند سبب یا معلول سوءمصرف مواد باشد. کلید تفاوت میان این دو اختلال این است که رفتار اختلال شخصیت اجتماعی به طور مستقل از موادجویی یا سوءمصرف مواد روی می‌دهد؛ افراد مبتلا به اختلال شخصیت ضداجتماعی در معرض سوءمصرف مواد و اعتیاد هستند، زیرا این افراد نیاز بالایی به سطح زیاد برانگیختگی و محرک دارند (میلون^۲، ۲۰۱۵).

با توجه به اینکه یکی از موضوع‌های اساسی در ارتباط با سلامت جامعه، مصرف مواد محرک و مخدر است و میزان مصرف مواد در جامعه رور به روز در حال افزایش است، بنابراین برای کنترل این امر لازم است در برنامه‌های پیشگیری و درمان از روش‌های جدید بهره گرفته شود که پژوهش حاضر با بررسی الگوهای پاسخدهی

¹ S. Fassino, G. Scarso, L. Barbero, J. Taylor, F. Pezzini and P.M. Furlan

² Millon

مصرف‌کنندگان به مصرف ماری‌جوانا در آزمون‌های برون‌فکن در راستای تشخیص اختلالات شخصیت گام برداشته است (کامکاری، ۱۳۸۹).

به دلیل ماهیت پیچیده و چندبعدی شخصیت، تلاش‌های زیادی جهت ارزیابی عینی و دقیق‌تر از شخصیت انجام گرفته و کوشش‌هایی که به منظور درک و پیش‌بینی رفتار انسان صورت گرفته است، از تاریخچه ای طولانی برخوردار می‌باشد. با گسترش مشکلات روانی انسان، تلاش متخصصان در جهت ساخت ابزارهای عینی و دقیق نیز ادامه دارد. تحقیقات بسیاری درباره اعتیاد به مواد و رابطه آن با ویژگی‌های شخصیتی و اختلالات شخصیت با ابزارهای مختلف انجام گرفته است. از آنجا که اعتیاد در کشور ایران رو به افزایش و به نوعی برای نوجوانان و جوانان ارزش محسوب می‌شود، متخصصان به ابزاری با نقاط قوت منحصر بفرد و منطبق با آخرین تغییرات راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی نیازمندند (بن‌پورات، سل‌بوم و سور^۱، ۲۰۱۹). با توجه به این مسأله، پژوهش‌های زیادی انجام گرفته است که از جمله آنها می‌توان به تحقیقات زیر اشاره کرد:

حسن‌بیگی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «هنجاریابی آزمون رورشاخ در بین افراد معتاد به مواد مخدر» که بر روی نمونه‌ای به حجم ۳۰ نفر تحت درمان در مراکز ترک اعتیاد شهرستان قروه در سال ۱۳۹۶ نشان داد که این افراد در نمایه‌های نقص در کنار آمدن و مدارا کردن با میانگین ۵، نمایه ادراکی-تفکر با میانگین ۴ و نمایه وسواس فکری عملی با میانگین ۴ دارای اختلال بودند. نتایج به دست آمده حاکی از وجود استرس، وسواس، بازداری هیجانات، درون‌نگری منفی، روابط اجتماعی ضعیف و پردازش ضعیف اطلاعات در آن هاست. این افراد به دلیل تفکر و ارزش‌های انعطاف‌ناپذیر، دچار خطا در قضاوت و تصمیم‌گیری شده و برای انکار واقعیت و مواجهه با موقعیت آزاردهنده به فانتزی پناه می‌برند. آزمودنی‌ها یک اشتغال ذهنی شدید به مردم و روابط بین‌فردی دارند و درک درستی از این گونه روابط ندارند. آنها بیش از حد درگیر مسئله دلبستگی هستند و علاقه شدیدی به مردم دارند اما چون بسیار محتاط و بدگمان هستند، علاقه شان بر اساس واقعیت شکل نگرفته است و از روابط با دیگران انتظارات غیرواقع‌گرایانه دارند آنان به هنجارها و ارزش‌های اجتماعی اهمیت چندانی نمی‌دهند. آنان احتمالاً کمتر به بلوغ اجتماعی رسیده‌اند و دارای نوعی منطق ناپخته یا ضعیف هستند. این استدلال مبنی بر وابستگی دهانی و مدل روابط شیء در آزمودنی‌ها است.

انباری میبدی، طالع‌پسند و رحیمیان بوگر (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «پروفاایل شخصیتی بیماران وابسته به مت‌آمفتامین بر اساس آزمون رورشاخ» در نمونه‌ای با حجم ۴۰ مرد وابسته به مت‌آمفتامین در کمپ‌های ترک اعتیاد شهرستان یزد انجام شد. پاسخهای منفی انسانی و پاسخهای رنگ-شکل در آزمون رورشاخ، قادرند به طور معنی‌داری ($p < 0.05$) افراد وابسته به مت‌آمفتامین را از گروه شاهد تفکیک نمایند. فراوانی پاسخهای فرافکن منفی انسانی در گروه وابسته به مواد نشان می‌دهد که این گروه به علت شخصیت خودشیفته، تاحدی در مورد کمال شخصی نامطمئن بودند و تمایل داشتند با حالت تدافعی موقعیت‌هایی را که با ارزش خود چالش‌انگیز می-

¹ Ben-Porath, Sellbom & Suhr

یابند، خنثی یا کنترل نمایند. هم چنین کاهش پاسخ‌های رنگ-شکل شاخصی از پیشرفت درمان صورت گرفته در کمپ ترک اعتیاد، در گروه وابسته به مت‌آمفتامین است.

در پژوهش جیمز و کتلین^۱ (۲۰۱۶) که بر روی گروه وابسته به مت‌آمفتامین انجام داده بودند نشان دادند که پاسخ‌های منفی انسانی و پاسخ‌های رنگ-شکل در آزمون رورشاخ، قادر بودند به طور معنی‌داری افراد وابسته به مت‌آمفتامین را از گروه شاهد تفکیک نمایند. علاوه بر این، گروه وابسته به مت-آمفتامین به علت دارا بودن شخصیت خودشیفته تا حدی در مورد کمال شخصی نامطمئن بودند و تمایل داشتند موقعیت‌هایی را که با ارزش خودچالش انگیز می‌یابند، با حالت تدافعی خنثی یا کنترل نمایند عدم شناسایی این هنجارها، مشکلات عدیده‌ای را برای خانواده‌ها، جامعه و بالأخص فرد معتاد دربر خواهد داشت؛ تعداد دانش آموزان در معرض خطر اعتیاد به مواد مخدر افزایش خواهد یافت، به جمعیت معتادین روز به روز افزوده خواهد شد، سن ابتلا به اعتیاد کاهش خواهد یافت، جمعیت زندانیان معتاد به مواد مخدر افزایش می‌یابد، بهداشت و سلامت افراد و جامعه با خطر جدی مواجه خواهد شد و باعث متلاشی شدن خانواده‌های بیشتری خواهد گردید (انجمن روانشناسی آمریکا، ۲۰۲۱).

فاسینو، اسکارسو، باربرو و همکاران (۲۰۰۵) در پژوهشی با عنوان «تصویری از خود و محیط در سوءمصرف کنندگان مواد مخدر: یک مطالعه مقایسه‌ای با استفاده از TAT» سعی دارد به درک ما از مشکلات هویتی سوءمصرف کنندگان کانابیس اضافه کند. پژوهش حاضر بر روی نمونه‌ای با حجم ۲۰ مرد بستری در درمانگاه ترک اعتیاد منطقه‌ای در حومه تورین و گروه کنترل مردانی در کلاس بالای متوسطه ایالتی مدرسه‌ای در همان شهر شرکت کردند. ارزیابی با استفاده از سیستم امتیاز دهی موری انجام شد و به این نتیجه رسیدند که معتادان به مواد مخدر در این پژوهش افزایش نیاز به پرخاشگری مخرب و محیطی دارند که به عنوان اجبار در حال تحریک کردن تجربه شده است. در میان تعاملات آنها تخیل اجباری، مشکلات شناسایی، روابط شخصی مبتنی بر رها کردن با طرح آزار و شکنجه و تمایل به دفاع‌های نابالغ مانند اجتناب، انکار وجود دارد (برانت^۲، ۲۰۱۰).

هارتمن و وانم (۲۰۰۳) در پژوهشی با عنوان «اجرا رورشاخ: مقایسه اثر دو دستورالعمل که به یک نمونه بستری از معتادان مواد» داده شده است که بر روی نمونه‌ای با حجم ۶۰ نفر از ۳ کلینیک روانپزشکی بستری در درمان معتادان مواد مخدر اثر استفاده از روش لکه جوهر رورشاخ تحت دو مجموعه آموزشی در ۳ دسته از متغیرهای نتیجه مقایسه شد. پاسخ‌ها براساس سیستم جامع ثبت شده است. پژوهش حاضر به این نتیجه رسیده است که روش SI کمترین عدد متوسط پاسخ (۲۳/۹) را تولید کرد در حالیکه روش راپاپورت بالاترین پاسخ‌ها (۳۶/۴) تولد کرد. همچنین یافته‌ها نشان داد که CS به طور قابل توجهی بیشتر از رنگ، سایه و مخلوط نسبت به راپاپورت ساخته شده است. این مطالعات در مجمع روانکاوی کلاسیک انجام شده است که محققان در این مطالعه

¹ James and Catheline

² Berant

انگیزه‌ها و تثبیت‌های روانی جنسی را که در شخصیت معتادان حاضر در پژوهش وجود دارد را شناسایی کردند (هارتمن^۱، ۲۰۱۳).

ورما و میسرا (۲۰۰۲) در پژوهشی با عنوان «الگوهای پاسخدهی معتادان به مواد مخدر معتادان به مواد مخدر با آزمون رورشاخ» که بر روی نمونه‌ای به حجم ۷ مرد معتاد به مواد مخدر تحت درمان در مراکز ترک اعتیاد در محدوده سنی ۲۰ تا ۳۰ سال برای ارزیابی جنبه‌های شخصیتی این افراد از آزمون لکه جوهر رورشاخ استفاده شده است. پاسخ‌ها بر اساس سیستم امتیازدهی بک ثبت شده است و مطالعه مذکور به این نتیجه رسیده است که معتادان به مواد مخدر در این پژوهش مضطرب هستند، کنترل ضعیفی روی موقعیت‌های هیجانی و عاطفی و عدم تماس با واقعیت دارند (ذاکرمن، ۲۰۱۷).

همانگونه که مطرح شد، تحقیقات زیادی در این زمینه صورت گرفته و گرایش روزافزون به مصرف مواد مخدر و رواج آن در میان جوانان یکی از مشکلات بزرگ اجتماعی است و تلاش‌های بسیاری در راستای بررسی ارتباط سوءمصرف مواد و سازه‌های شخصیت انجام شده است. در راستای نتایج تحقیقاتی که ذکر شد، می‌توان مطرح نمود، شناسایی اختلالات شخصیت در مصرف‌کنندگان مواد برای پیشگیری و درمان گام اول در پیشگیری و درمان اعتیاد است. اعتیاد به مواد محرک در وهله اول و سپس اعتیاد به مواد مخدر دغدغه اصلی خانواده‌های امروزی می‌باشد. با این وجود پژوهشی در باب بررسی الگوهای پاسخدهی مصرف‌کنندگان به ماری‌جوانا به آزمون-های برون‌فکن انجام نگرفته است و در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و نبود اطلاعات کافی در این زمینه به عنوان منبع مسئله پژوهش حاضر مطرح می‌گردد.

از سویی دیگر، در اهمیت پژوهش حاضر می‌توان گفت که مصرف ماری‌جوانا می‌تواند منجر به ایجاد یک اختلال در مصرف مواد شود، یک بیماری پزشکی که در آن فرد حتی اگر مشکلات بهداشتی و اجتماعی در زندگی خود داشته باشد قادر به قطع مصرف نیست. THC برخی از گیرنده‌های سلول مغزی را بیش از حد فعال می‌کند در نتیجه اثراتی مانند حواس‌پرتی، تغییر در خلق و خوی، ختلال در حرکت بدن، مشکل در فکر کردن و حل مسئله و ضعف در حافظه و یادگیری داشته باشد. همچنین، مصرف ماری‌جوانا می‌تواند طیف وسیعی از اثرات سلامتی از جمله توهم، هذیان و پارانوئا، مشکلات تنفسی، آسیب احتمالی مغز جنین در زنان باردار را داشته باشد (آرنت و همکاران^۲، ۲۰۰۷).

در این مقطع زمانی، هدف پژوهش به بررسی الگوهای پاسخدهی مصرف‌کنندگان مواد با آزمون برون‌فکن لکه‌های جوهر رورشاخ نظام اکسیر به شناخت مشکلات روانشناختی مصرف‌کنندگان مواد و تلاش در جهت رفع این مشکلات با توجه به هزینه‌های بالا و مشکلاتی که برای فرد و جامعه دارد از اهمیت بسزایی برخوردار است. این نوع آزمون از مکتب روانکاوی پدید آمده است که نشان می‌دهد افراد، افکار یا اسراری ناخودآگاه دارند.

¹ Hartmann

² Arendt

آزمایش‌های عینی برای کشف احساسات، خواسته‌ها و تعارضاتی است که از آگاهی پنهان مانده است (ذاکرمین، ۲۰۱۷).

منظور از پاسخ‌های برون‌فکن، برون‌ریزی حالت‌های درونی به جهان خارج است. آزمون رورشاخ، پاسخ‌های برون‌فکن را در هفت بُعد یعنی ادراک خویشتن، ادراک بین شخصی، عاطفی، پردازش، میانجی‌گری، اندیشه-پرداز و کنترل و تحمل تنش و شش شاخص ویژه یعنی افسردگی، تفکر ادراکی، ضعف کنارآمدن، منظومه خودکشی، گوش به زنگی و وسواس، بررسی می‌کند. منظور از ادراک خویشتن، امکانات و محدودیت‌های فرد است، آنگونه که خود را ادراک می‌کند. آزمون رورشاخ در بعد میانجی‌گری به نحوه ادراک واقعیت می‌پردازد. بعد اندیشه‌پرداز نیز نشان می‌دهد که آزمودنی تا چه اندازه ادراک‌های خود را به گونه‌ای معنی‌دار سازمان می‌دهد (هارتمن، ۲۰۱۳).

با توجه به اینکه آزمون‌های برون‌فکن همچون رورشاخ، ابزارهایی بسیار دقیق و مناسب برای تشخیص اختلالات بالینی می‌باشند و هنوز در ایران از این ابزار در گروه مصرف‌کنندگان مواد محرک و مخدر و به ویژه ماری‌جوانا استفاده نشده است، در پژوهش حاضر به بررسی الگوهای پاسخدهی مصرف‌کنندگان به ماری‌جوانا به آزمون‌های برون‌فکن پرداخته شده است و سوال اصلی و سوال‌های فرعی پژوهش اینگونه مطرح می‌گردد که:

سوال اصلی

- آیا آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

سوالات فرعی

- آیا بُعد «مکان ادراک» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

- آیا بُعد «محتوای» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

- آیا بُعد «تعیین‌کننده‌های» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی

است؟

- آیا بُعد «نیازهای» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

- آیا بُعد «فشارهای» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

روش

در تحقیقات زمینه‌یابی^۱ توان دستکاری متغیرهای مستقل وجود ندارد و تنها به بررسی وضعیت موجود نمونه‌های تحقیق پرداخته می‌گردد. از مفروضات تحقیق زمینه‌یابی می‌توان به کشف رابطه بین متغیرهای مختلف اشاره نمود، بدین ترتیب که تحقیق زمینه‌یابی به‌منظور کشف داده‌ها یا اطلاعاتی به‌کار برده می‌شود که از طریق آنها می‌توان روابط بین متغیرها را مورد بررسی قرار داد (دلاور، ۱۳۸۷).

تحقق حاضر نیز زمینه‌یابی از نوع هنجاریابی و با تأکید بر روندپژوهی می‌باشد. علاوه بر آن، در حیطه‌های استانداردسازی^۲ آزمون‌ها باید به مفروضه پژوهش‌های زمینه‌یابی از نوع روندپژوهی تأکید نموده و فرایند استانداردسازی را صورت داد. در فرایند تدوین و استانداردسازی آزمون‌های روان‌شناختی و پرسشنامه‌های شخصیتی، مراحل متفاوت و اقدامات تخصصی با تأکید بر مهارت‌های ویژه، صورت می‌گیرد. رعایت اصول روان‌سنجی، قواعد مرتبط با ساخت و استانداردسازی، شرایط هنجاریابی و دیگر اقدامات مرتبط با رواسازی و اعتباربخشی، باعث می‌گردد تا گرایش اندکی بسوی آزمون‌سازی و هنجاریابی به‌وجود آید.

از این‌رو، روش تحقیق حاضر به عنوان مطالعات روان‌سنجی و تحت‌عنوان روش‌شناختی است. بدین ترتیب که یکی از انواع روایی با عنوان روایی تشخیصی مدنظر قرار گرفته شده است. با توجه به اینکه در تحقیقات روش‌شناختی، با شاخص‌هایی همچون روایی، اعتبار و ثرم سر و کار داشته و ویژگی‌های روان‌سنجی مدنظر قرار می‌گیرد، به روایی تشخیصی آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا پرداخته شده و از اصطلاح جامعه هدف به عنوان جامعه آماری یاد می‌شود؛ زیرا با تأکید بر اصطلاح جامعه هدف محدود^۳ به ذکر ویژگی‌های جامعه فوق پرداخته و جامعه آماری تحقیق را مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا تشکیل می‌دهند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند در دسترس و رجوع به مراکز درمانی تعداد ۶۰ نفر به عنوان نمونه بالینی (مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا) انتخاب شدند و سپس با بهره‌گیری از آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ به اجرای آزمون در گروه مذکور پرداخته شد. لازم به ذکر است، جامعه تحقیق نامشخص و نامحدود^۴ بوده و توان شمارش اعضای آن وجود ندارد. بنابراین، از آنجایی که دسترسی به تمامی اعضاء جامعه امکان‌پذیر نبوده و تهیه فهرستی از افراد جامعه موجود نمی‌باشد، جامعه آماری به‌عنوان جامعه آماری نامحدود شناخته می‌شود.

آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ

آزمون لکه جوهر رورشاخ به شیوه فرافکنی ادراکی تهیه شده است (بهرامی، ۱۳۹۳). رورشاخ یک آزمون ادراکی متشکل از ده لکه جوهر به شکل متقارن است که در آن‌ها از آزمودنی خواسته می‌شود بگوید که لکه‌ها او را به یاد چه چیزی می‌اندازد، هدف کلی آزمون سنجش ساختار شخصیتی مراجع با تأکید بر شیوه‌های ناهشیار وی

^۱ Survey

^۲ Standardization

^۳ Finite

^۴ Infinite

در پاسخ دادن به محیط خود و سازمان دادنان است (کرمی، ۱۳۹۳) بررسی پیشینه آزمون رورشاخ نشان می‌دهد که حدود ۶۰۰ پژوهش با روش‌شناسی و تحلیل داده‌های مناسب صورت گرفته‌اند که اغلب مؤید روایی و اعتبار رورشاخ بوده‌اند. حداقل اعتبار بین نمره گذاران رورشاخ، ۰/۸۵ و آزمون مجدد پس از یک سال از ۰/۷۵ تا ۰/۹۰ گزارش شده است (اکسندر، ۲۰۰۳).

توالی ارائه اطلاعات تفسیری نخست بر اساس مقوله‌های نمره‌گذاری خاص سازماندهی می‌شود (محل ادراک، تعیین‌کننده‌ها، نمره‌گذاری خاص) پس از آن، نمره‌گذاری‌های مبنی بر فرمول‌های کمی انجام می‌شود (نسبت، درصد، مشتق).

محل ادراک: ناحیه‌ای از لکه‌های جوهر که آزمودنی برای پاسخ‌های انتخاب می‌کند سبک کلی رویکرد او را به جهان خود منعکس می‌سازد. این گفته به ویژه در شیوه برخورد آنان با موقعیت‌های مبهم و نامطمئن زندگی صدق می‌کند. محل ادراک‌هایی که فراوانی استفاده از آنها زیاد است در صورتی که تعداد آنها در حد بهنجار بوده و از کیفیت خوب برخوردار باشند، معمولاً پیوند خوب با واقعیت، هوش، جاه‌طلبی، استدلال خوب و توانایی تعمیم را منعکس می‌کند. محل‌های ادراکی غیرمعمول که شامل بخش‌هایی از لکه‌هاست به ندرت از آنها استفاده می‌شود. با نشانه‌شناسی اختلال روان‌رنجوری مانند ترس، اضطراب، یا گرایش‌های وسواسی فکری عملی ارتباط دارد (اکسندر، ۲۰۰۳).

تعیین‌کننده‌ها: سبک یگانه ادراک و تفکر آزمودنی و چگونگی تعامل آنها با یکدیگر را نشان می‌دهد. برای مثال تعداد شکل بالای پاسخ شکل خالص (F) حالت دفاعی و کنترل شدید عواطف را نشان می‌دهد و تعداد پایین آن میزان آشفتگی فرد را منعکس می‌سازد (اکسندر، ۲۰۰۳).

محتوا: طبقه‌بندی‌های مختلف محتوایی عموماً اطلاعاتی در مورد نیازها، علایق، اشتغال‌های ذهنی و تعاملات اجتماعی را دربر می‌گیرد. عده‌ای از پژوهشگران بین تعداد زیاد تنوع محتواها و هوش همبستگی‌های مثبت یافته‌اند (اکسندر ۱۹۸۶). همچنین تحقیقات نشان داده است در حالی که تنوع زیاد در محتوای پاسخ‌ها با انعطاف‌پذیری همبسته است، تنوع کم نشانگر بازداری و انعطاف‌ناپذیری است. علایق شغلی شخص اغلب از روی تعداد زیاد پاسخ‌های محتوایی وی درباره حرفه‌ای خاص مشخص می‌شود. برای مثال تعداد زیاد پاسخ‌های کالبدشکافی در پروتکل زیست‌شناسان و در کارکنان خدمات پزشکی در مقایسه با جمعیت کلی معمولاً بیشتر است (اکسندر، ۲۰۰۳).

مهمترین موضوع در تفسیر و تحلیل آزمون رورشاخ توجه به مهارت کدگذاری است. هیچکس نمی‌تواند صلاحیت لازم در فنون اجرای رورشاخ را بدون اینکه بتواند پاسخ‌ها را به راحتی و به درستی کدگذاری کند، کسب کند. موضوع مهم دیگر قدرت قضاوت آزمونگر می‌باشد که توجه به این مهارت نیز در اجرای درست آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ می‌تواند تاثیرگذار باشد (شعیری، اصغری مقدم، کاشفی، ۱۳۹۲).

کدگذاری و معیارها: پاسخ‌های W: معیار کدگذاری یا نمره‌گذاری W مسئله این یا آن را ایجاد می‌کند. فرد از کل لکه یا از بخشی از آن استفاده می‌کند. اگر آزمودنی از کل لکه استفاده کند W محاسبه می‌شود.

پاسخ‌های D: ناحیه‌ای از لکه که اغلب شناسایی می‌شود. در واقع پاسخ‌های شایع و عام را شامل می‌شود.
 پاسخ‌های Dd: ناحیه‌ای از لکه که به ندرت شناسایی می‌شود. پاسخ‌های غیرمعمول و جزء را می‌گویند.
 پاسخ‌های S: یک ناحیه سفید برای پاسخ مورد استفاده قرار می‌گیرد (فقط با نماد محل ادراک دیگر نمره-گذاری می‌شود، مانند Dds، Ws، DS).

تحلیل و تفسیر کارت‌های ده‌گانه رورشاخ

کارت ۱: هنگام دیدن این کارت که اولین کارت است معمولاً فرد درباره این می‌پرسد که چه باید بکند و چطور باید ادامه دهد و مجاز به انجام چه کارهایی هستند. اولین کارت می‌تواند به ما نشان دهد فرد چطور در مواجهه با یک کار جدید و پرتنش رفتار می‌کند. این کارت نزد افراد بهنجار و سازگار باعث ادراک پاسخ‌های کلی (W) از نوع رایج می‌شود و به همین دلیل آن را کارت خنثی می‌نامند. شوک در این کارت به معنی دشواری آغازین با پدیده‌ها تلقی می‌شود. شوک‌های این کارت از نوع سیاه یا سایه روشن است. پاسخ‌های بسیاری از افراد به این کارت اغلب همراه با حرکت است. مثل عقاب در حال پرواز و ...

کارت ۲: قسمت‌های قرمز کارت دوم معمولاً به‌عنوان خون در نظر فرد می‌آید. نوع پاسخ به این کارت می‌تواند نشانه‌ای را برای مفسر روشن کند که فرد چگونه احساسات خود مانند خشم یا جراحت بدنی را مدیریت می‌کند. این کارت همچنین می‌تواند پاسخ به برخی مسائل جنسی باشد. تفسیر این کارت دشوارتر از کارت اولی است و به همین دلیل آزمودنی‌ها بیشتر آن را رد می‌کنند. پاسخ به این کارت کمتر از نوع پاسخ‌های رایج است. شوک رنگ قرمز از حالات رایج کارت است و اغلب آن را با مسائل جنسی تفسیر می‌کنند.

کارت ۳: این کارت معمولاً به صورت دو انسان تشخیص داده می‌شود که در حال تبادل اطلاعات یا تعامل با یکدیگر هستند که می‌تواند نشانه‌ای برای سطح تعاملات اجتماعی فرد با جامعه باشد. فقدان پاسخ حرکت را در این کارت مرضی تلقی می‌کنند زیرا آن را دلیل بر ناتوانی در ارائه پاسخ حرکت می‌دانند. نسبت دادن حرکت این کارت به حیوان دلیل برانگیخته‌شدن احساس ناخوشایند در آزمودنی می‌دانند. پاسخ‌های رایج این کارت شامل دو فردی که چیزی روی آتش می‌گذارند، پروانه و ...

کارت ۴: کارت چهارم به خاطر رنگ تیره آن و سایه‌های قابل توجه است؛ زیرا مورد توجه افراد افسرده قرار می‌گیرد. تصویری که در این کارت دیده می‌شود اغلب توسط افراد به‌عنوان یک مرد شناخته شده است. به همین خاطر به آن کارت پدر نیز می‌گویند. در تفسیر این کارت مفسر می‌تواند پاسخ شما به این لکه را نسبت به پدرتان یا مراجع قدرت فرافکنی کند. اگر شوک در این کارت رخ ندهد از نوع سایه روشن بوده و نشانه اضطراب شدید تلقی خواهد شد. پاسخ‌های حرکت در این کارت اغلی از نوع انسانی و مردانه هستند. اصولاً این کارت سمبل پدر است. آزمودنی‌ها اکثراً این کارت را به علت لکه‌های انبوه و حالت خشونت دوست ندارند.

کارت ۵: کارت پنجم تقریباً به عنوان یک تلطیف‌کننده فضا استفاده می‌شود؛ زیرا شرح دادن آن توسط افراد آسان است و یک نوع استراحت برای کارت‌های چالشی قبل است و یکی از ساده‌ترین کارت‌ها است. این

کارت مانند کارت شماره یک به صورت خفاش و پرثانه ادراک می‌شود. فقدان پاسخ رایج در این کارت نشانه ادراک نامتعارف یا غیرعادی است. این کارت مانند کارت شماره یک به صورت خفاش، پروانه ادراک می‌شود. فقدان پاسخ‌های رایج در این کارت نشانه ادراک نامتعارف یا غیرعادی است. قسمت‌های بالا و پایین این کارت ممکن است باعث ادراک اعضای جنسی در آزمودنی شوند. از این نظر این کارت را کارت جنسی لقب داده‌اند.

کارت ۶: کارت شماره ۶ یکی از مشکل‌ترین لکه‌هاست. آلت تناسلی مرد در بالای این لکه نسبت به دیگر لکه‌ها نمایان‌تر است. برخی ارزش این لکه را در این می‌دانند که تصاویر نامفهوم است و احتمالاً نگرش ناهشیار شما را نسبت به مسائل جنسی آشکار می‌نماید. اگر کارت را بچرخانید می‌توانید کشتی یا زیر دریایی که بالا آمده را تجسم کنید و در جهت پایین به شکل انفجار بمب اتمی است. می‌توان یک صورت ماسک‌دار و یا کاریکاتور مردی با بینی دراز و ریش را هم دید. قسمت‌های بالا و پایین این کارت ممکن است باعث ادراک اعضای جنسی در آزمودنی شوند. از این نظر این کارت را کارت جنسی لقب داده‌اند.

کارت ۷: کارت هفتم معمولاً به عنوان کارت مادر شناخته می‌شود؛ زیرا بیشتر افراد تصویر مسستر در آن را یک زن یا کودک می‌بینند. افرادی که در پاسخ به این کارت به مشکل می‌خورند. معمولاً در زندگی در موضوعات مرتبط با آنان دچار مشکل هستند. مرکز این تصویر شبیه آلت زنانه هست به همین خاطر این کارت مربوط به تمایلات جنسی زنانه است. نوع تصور فرد از این کارت تا حدودی رابطه فرد را با مادر (یا خواهر و همسر) خود مشخص می‌کند. این کارت ملایمت و مهربانی را ایجاد می‌کند. به همین دلیل آن را کارت مادرانه نیز نامیدند. در واقع این کارت نماد زنانگی است و از این نظر نقطه مقابل کارت شماره ۴ محسوب می‌شود. پاسخ به این کارت بسیار دشوار است و در این مورد برون‌گراها بیشتر احساس دشواری می‌کنند تا درون‌گراها. قسمت‌های بالا و پایین این کارت ممکن است باعث ادراک اعضای جنسی در آزمودنی شوند. از این نظر این کارت را کارت جنسی لقب داده‌اند.

کارت ۸: کارت هشتم ساده‌ترین کارت رنگی بین ده کارت است. مردم به راحتی تصویر در این کارت را حدس می‌زنند و به این کارت به آن‌ها اجازه می‌دهد تا آرام و آسوده باشند. این اولین مواجهه فرد با یک تصویر چندرنگی است. بنابراین، افرادی که در پردازش موقعیت‌های پیچیده و محرک‌های عاطفی دچار ناراحتی می‌شوند در مواجهه با این کارت احساس خوبی نخواهند داشت. دیده شدن دو حیوان سرخ در این کارت جزء پاسخ‌های رایج است. پاسخ ندادن این پاسخ به همراه شواهدی دیگر ممکن است شوک رنگی تلقی شود. این کارت نسبت به کارت‌های دیگر حالت مطبوع در آزمودنی ایجاد می‌کند. قسمت‌های بالا و پایین این کارت ممکن است باعث ادراک اعضای جنسی در آزمودنی شوند. از این نظر این کارت را کارت جنسی لقب داده‌اند.

کارت ۹: از ویژگی‌های کارت نهم شکل نامشخص و پراکنده آن است. این کارت کمی ابهام برانگیز است. مشکل در تحلیل این کار نشانه مشکل در برخورد با اطلاعات بی‌ساختار و درهم باشد. هرچه تامل بیشتری با این کارت داشته باشید نشانه مشکل بیشتر در پردازش اطلاعات در هم است. پاسخ دادن به این کارت بسیار مشکل است و به همین دلیل این کارت درماندگی در آزمودنی ایجاد می‌کند و اکثر پاسخ‌ها به این کارت انتزاعی و

نمادین هستند، مثل آخر دنیا، تولد، بهار. اسکیزوفرنی‌ها و افراد هذیانی، عمیق‌ترین و بیشترین پاسخ‌های انتزاعی را به این کارت ارائه می‌کنند. پاسخ‌های مربوط به خشونت در این کارت فراوان دیده می‌شود. مثل اسلحه و بمب اتمی. زنها و مردها در این کارت به صورت یکسان دچار شوک می‌شوند. در حالی که در کارت‌های دیگر چنین نیست. قسمت‌های بالا و پایین این کارت ممکن است باعث ادراک اعضای جنسی در آزمودنی شوند. از این نظر این کارت را کارت جنسی لقب داده‌اند.

کارت ۱۰: کارت دهم و آخرین کارت در واقع بی‌نظم‌ترین کارت در بین سایرین است. هدف این کارت سنجش توانایی سازماندهی شما است. هر رنگ در این کارت شبیه به چیزی است. آبی که شبیه به عنکبوت است، خاکستری شبیه به خرچنگ، سبز شبیه مار یا پیله کرم تا زرد و نارنجی که شبیه تخم‌مرغ نیمرو شده است. همه این‌ها را بگذارید کنار دو صورتی که در سمت مرکز بالا به رنگ قرمز دیده می‌شوند تا یک کارت بی‌نظم از آب در بیاید. آخرین کارت بودن فرصت این را می‌دهد که فرد از آخرین فرصتش برای توضیح استفاده کند. پاسخ‌های کلی به ندرت داده می‌شود. افراد باهوش ممکن استثنائاً موفق به ارائه پاسخ کلی خوبی به این کارت شوند. مثل یک جشن ملی یک کارناوال. در چنین پاسخی حرکت نیز به صورت ضمنی مستر است. قسمت‌های بالا و پایین این کارت ممکن است باعث ادراک اعضای جنسی در آزمودنی شوند. از این نظر این کارت را کارت جنسی لقب داده‌اند (بهرامی، ۱۳۹۳).

روایی: اکسندر هنگام تدوین نظام جامع خود برای تدوین طبقه‌های مختلف نمره‌گذاری، به اعتبار یا پایایی آن‌ها توجه خاص مبذول داشت. هیچ طبقه‌ای در نظام او گنجانده نمی‌شود، مگر اینکه ضریب پایایی نمره‌گذاری آن به وسیله ارزیاب‌های مختلف دست‌کم به ۰/۸۵ برسد. ضرایب اعتبار باز آزمایی تغییرپذیری نسبتاً بیشتری داشت. از بازآزمایی ۲۵ متغیر در فاصله زمانی یک سال در مورد گروهی از افراد غیر بیمار، ضرایب اعتباری بین ۰/۲۶ تا ۰/۹۲ به دست آمد. او همچنین یادآور شد که نسبت‌ها و درصدها مهم‌ترین عناصر در تفسیر آزمون به شمار می‌روند که همه آن‌ها از ضرایب اعتبار بالایی برخوردار بودند (مارنات، ۲۰۰۳؛ ترجمه پاشاشریفی و نیکخو، ۱۳۹۰). میر (الف-۱۹۹۷-ب-۱۹۹۷) در یک گزارش جدید و نسبتاً داغ گفته است: شواهد حاکی از پایایی «عالی» ارزیاب‌ها در نظام نمره‌گذاری اکسندر هستند. پارکر و همکارانش (۱۹۸۸) با بررسی جامع تحقیقات صورت گرفته روی رورشاخ دریافتند متوسط ضریب اعتبار مقیاس‌های رورشاخ ۰/۴۱ است. همچنین پایایی قضاوت-کنندگان و پایایی آزمون - باز آزمون در وسط ۰/۸۰ بود (فیرس و ترال؛ ترجمه فیروزبخت، ۱۳۹۰).

اعتبار: اکسندر هنگام تدوین نظام جامع خود برای تدوین طبقه‌های مختلف نمره‌گذاری، به اعتبار یا پایایی آن‌ها توجه زیادی داشت. هیچ طبقه‌ای در نظام او گنجانده نمی‌شود، مگر اینکه ضریب پایایی نمره‌گذاری آن به وسیله ارزیاب‌های مختلف دست‌کم به ۰/۸۵ برسد. ضرایب اعتبار باز آزمایی، تغییرپذیری نسبتاً بیشتری داشت. از بازآزمایی ۲۵ متغیر در فاصله زمانی یک سال در مورد گروهی از افراد غیر بیمار، ضرایب اعتباری بین ۰/۲۶ تا ۰/۹۲ به دست آمد. او همچنین یادآور شد که نسبت‌ها و درصدها مهم‌ترین عناصر در تفسیر آزمون به شمار می

روند که همه آن‌ها از ضرایب اعتبار بالایی برخوردار بودند (مارنات، ۲۰۰۳؛ ترجمه پاشاشریفی و نیکخو، ۱۳۹۰). پارکر و همکارانش (۱۹۸۸) با بررسی جامع تحقیقات صورت گرفته روی رورشاخ دریافتند متوسط ضریب اعتبار مقیاس‌های رورشاخ ۰/۴۱ است. همچنین پایایی قضاوت کنندگان و پایایی آزمون - باز آزمون در وسط ۰/۸۰ بود (فیرس و ترال؛ ترجمه فیروزخت، ۱۳۹۰).

حداقل اعتبار بین نمره‌گذاران رورشاخ، ۰/۸۵ و آزمون مجدد پس از یک سال از ۰/۷۵ تا ۰/۹۰ گزارش شده است (اکسندر، ۲۰۰۳).

با توجه به اینکه در تحقیق حاضر به «روایی تشخیصی آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا» پرداخته شده است؛ در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل‌های توصیفی و تفسیرهای کیفی مبتنی بر رویکرد روان‌تحلیل‌گری، اطلاعات مکفی پیرامون روایی ظاهری، صوری، محتوایی و تفکیکی به دست آمد و مقدمات اولیه برای فراهم‌سازی بستر مناسب در روند روایی تشخیصی آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ انجام پذیرفت. بدین ترتیب که با استفاده از دو روش ضریب حساسیت و ضریب وضوح‌گرایی به روایی تشخیصی پرداخته شده است. همچنین، در محاسبات آماری هم از نرم افزار spss نسخه ۲۳ به‌عنوان شیوه‌های تحلیل‌های آماری داده‌های تجربی در حیطه روان‌سنجی استفاده شده و هم از فرمول‌های ضریب حساسیت و ضریب وضوح-گرایی به صورت دستی استفاده گردیده است.

یافته‌ها

- آیا بُعد «مکان ادراک» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

جدول شماره ۱: ضریب حساسیت متغیر «کدهای مکان»

با تاکید بر آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان مصرف ماری‌جوانا

تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا	تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا	تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا	تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا	تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا
کدهای مکان	ماری‌جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده	ماری‌جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده	ماری‌جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده	ماری‌جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده
کد مکان W	۲۰	۶۰	۰/۳۳	ندارد
کد مکان D	۴۰	۱۲۰	۰/۶۷	دارد
کد مکان Dd	۴۸	۱۲۰	۰/۸۰	دارد
کد مکان S	۲۰	۱۲۰	۰/۳۳	ندارد

با توجه به جدول فوق و با تاکید بر میزان ضرایب حساسیت به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که «کد مکان D» با ضریب حساسیت ۰/۶۷ و «کد مکان Dd» با ضریب حساسیت ۰/۸۰ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و مطرح می‌شود که کدهای مکان مذکور مرتبط با آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ

در جوانان بالینی (مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا) دارای روایی تشخیصی بوده و پاسخ‌های این افراد متفاوت‌تر از پاسخ‌های جوانان هنجاری است؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به کدهای مکان، بیشتر به جزئیات می‌پردازند و جزئیات را بیشتر مدنظر قرار می‌دهند.

است؟

با تاکید بر آزمون لکه‌های جوهر، در شاخ در مصرف‌کنندگان مصرف ماری‌جوانا

با توجه به جدول فوق و با تاکید بر میزان ضرایب حساسیت به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که «کد محتوا An» با ضریب حساسیت ۰/۸۷ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و مطرح می‌شود که کد محتوای مذکور مرتبط با آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در جوانان بالینی (مصرف‌کنندگان ماری-جوانا) دارای روایی تشخیصی بوده و پاسخ‌های این افراد متفاوت‌تر از پاسخ‌های جوانان هنجاری است؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به کدهای محتوا، بیشتر به حیوانات اشاره می‌کنند و بیشتر حیوانات را می‌بینند.

- آیا بُعد «تعیین کننده‌ها» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف کنندگان ماری جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

جدول شماره 3: ضریب حساسیت متغیر «کدهای تعیین کننده»

با تاکید بر آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف کنندگان مصرف ماری جوانا

تفسیر	ضریب حساسیت	تعداد مصرف کنندگان ماری جوانا	تعداد مصرف کنندگان ماری جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده	کدهای تعیین کننده
ندارد	۰/۴۷	۶۰	۲۸	کد تعیین کننده F
دارد	۰/۸۵	۶۰	۵۱	کد تعیین کننده M
ندارد	۰/۱۳	۶۰	۸	کد تعیین کننده C

با توجه به جدول فوق و با تاکید بر میزان ضرایب حساسیت به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که «کد تعیین کننده M» با ضریب حساسیت ۰/۸۵ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و مطرح می‌شود که کد تعیین کننده مذکور مرتبط با آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در جوانان بالینی (مصرف کنندگان ماری جوانا) دارای روایی تشخیصی بوده و پاسخ‌های این افراد متفاوت‌تر از پاسخ‌های جوانان هنجاری است؛ بدین ترتیب که مصرف کنندگان ماری جوانا در پاسخ‌هایشان به کدهای تعیین کننده، بیشتر به حرکت اشاره می‌کنند و اشکال را با حرکات می‌بینند.

- آیا بُعد «نیازها» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف کنندگان ماری جوانا دارای روایی تشخیصی است؟

جدول شماره 4: ضریب حساسیت متغیر «نیازها»

با تاکید بر آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف کنندگان مصرف ماری جوانا

تفسیر	ضریب حساسیت	تعداد مصرف کنندگان ماری جوانا	تعداد مصرف کنندگان ماری جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده	نیازها
ندارد	۰/۰۲	۶۰	۲۰	پیشرفت
ندارد	۰/۲۰	۶۰	۱۲	خودمختاری
دارد	۰/۶۰	۶۰	۳۶	سلطه‌گری
ندارد	۰/۰۷	۶۰	۴	سلطه‌پذیری
دارد	۰/۶۵	۶۰	۳۹	جنسی
دارد	۰/۶۲	۶۰	۳۷	بیان خویشتن

تفریح	۲۸	۶۰	۰/۴۷	ندارد
کنجکاوی	۸	۶۰	۰/۱۳	ندارد
مهرورزی	۱۴	۶۰	۰/۲۳	ندارد
نظم و ترتیب	۴	۶۰	۰/۰۷	ندارد

با توجه به جدول فوق و با تاکید بر میزان ضرایب حساسیت به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که «نیاز به سلطه‌گری» با ضریب حساسیت ۰/۶۰، «نیاز جنسی» با ضریب حساسیت ۰/۶۵ و «نیاز به بیان خویشتن» با ضریب حساسیت ۰/۶۲ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و مطرح می‌شود که نیازهای مذکور مرتبط با آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در جوانان بالینی (مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا) دارای روایی تشخیصی بوده و پاسخ‌های این افراد متفاوت‌تر از پاسخ‌های جوانان هنجاری است؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به نیازها، بیشتر به نیازهای سلطه‌گری، جنسی و بیان خویشتن اشاره می‌کنند و نیاز به سلطه‌گری، جنسی و بیان خویشتن در این افراد احساس می‌شود.

- آیا بُعد «فشارها» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی

است؟

جدول شماره ۵: ضریب حساسیت متغیر «فشارها»

با تاکید بر آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان مصرف ماری‌جوانا

فشارها	تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا که ابزار آن‌ها را دارای اختلال تشخیص داده	تعداد مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا	ضریب حساسیت	تفسیر
فقدان والدین	۸	۶۰	۰/۱۳	ندارد
بیکاری	۴۰	۶۰	۰/۶۷	دارد
مشکلات اقتصادی	۳۶	۶۰	۰/۶۰	دارد
تعارض‌های اجتماعی	۳۰	۶۰	۰/۵۰	ندارد
تبعیض‌های فرهنگی	۱۵	۶۰	۰/۲۵	ندارد
تعارض‌های خانوادگی	۳۸	۶۰	۰/۶۳	دارد

با توجه به جدول فوق و با تاکید بر میزان ضرایب حساسیت به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که «فشار بیکاری» با ضریب حساسیت ۰/۶۷، «فشار مشکلات اقتصادی» با ضریب حساسیت ۰/۶۰ و «فشار تعارض‌های خانوادگی» با ضریب حساسیت ۰/۶۳ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و مطرح می‌شود که فشارهای مذکور مرتبط با آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در جوانان بالینی (مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا) دارای روایی تشخیصی بوده و پاسخ‌های این افراد متفاوت‌تر از پاسخ‌های جوانان هنجاری است؛ بدین ترتیب که

مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به فشارها، بیشتر از لحاظ بیکاری، مشکلات اقتصادی و تعارض‌های خانوادگی تحت فشار هستند و در واقع، فشارهایی که متحمل می‌شوند، بیشتر فشارهای بیکاری، مشکلات اقتصادی و تعارض‌های خانوادگی است.

بحث و نتیجه‌گیری

در راستای ارزیابی یک ابزار باید مدارک گوناگونی را جمع‌آوری کرد که برخی از این مدارک در حیطه‌های منطقی و برخی دیگر در حیطه‌های تجربی قرار دارند. مدارک منطقی با تأکید بر نیروی نقادانه انسان و تحلیل‌های معنی‌شناسی به وجود می‌آیند؛ در حالیکه مدارک تجربی با استناد به تحلیل‌های آماری و محاسبات کمی‌نگر انجام می‌پذیرند. هر چند که برخی از کارشناسان روان‌سنجی به مدارک تجربی با تأکید بر رویکرد آماری توجه بیشتری را مبذول می‌دارند، ولی هرگز نمی‌توانند اهمیت مدارک منطقی را پیرامون ارزیابی ویژگی‌های آزمون و به خصوص میزان روایی انکار کنند. در راستای شناسایی ویژگی‌های روان‌سنجی یک آزمون و بررسی دقیق روایی ابزار اندازه‌گیری، باید علاوه بر جمع‌آوری مدارک تجربی، به جمع‌آوری مدارک منطقی نیز توجه خاصی را مبذول نمود (کامکاری، کیومرثی و شکرزاده، ۱۳۸۶).

مطالعه متون روان‌سنجی نشان می‌دهد که روش‌های مختلفی برای محاسبه آزمون‌ها وجود دارد. از جمله این آزمون‌ها، آزمون‌های برون‌فکن می‌باشند. بررسی الگوهای پاسخدهی در آزمون‌های برون‌فکن در گروه‌های مختلف بالینی متفاوت بوده و دلیل این امر آن است که متغیرهای روانی مفاهیم انتزاعی هستند، مانند هوش، اضطراب و شخصیت. این مفاهیم واقعیت محسوس و عینی خارجی ندارند. بنابراین، وجود آن را به روش غیرمستقیم باید استنباط کرد (شریفی، ۱۳۹۵). مصرف‌کنندگان به مصرف ماری‌جوانا گروهی از افراد بالینی بوده که نحوه پاسخدهی آنها از اهمیت بسزایی در حیطه‌های شناسایی و تشخیص برخوردارند و می‌توانند در مباحث کلینیکی و بالینی مؤثر واقع شوند. در این تحقیق با استفاده از آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ به بررسی روایی تشخیصی آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان به ماری‌جوانا پرداخته شده است. یافته‌های حاصل از آزمون سؤال‌های تحقیق به شرح زیر می‌باشند:

- آیا بُعد «مکان ادراک» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی

تشخیصی است؟ جهت بررسی روایی تشخیصی سؤال اول، از روش ضریب حساسیت استفاده شد و یافته‌های تحقیق نشان داد که «کد مکان W» با ضریب حساسیت ۰/۶۷ و «کد مکان Dd» با ضریب حساسیت ۰/۸۰ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و دارای روایی تشخیصی می‌باشند؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به کدهای مکان، بیشتر به جزئیات می‌پردازند و جزئیات را بیشتر مدنظر قرار می‌دهند.

- آیا بُعد «محتوای» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی

است؟ جهت بررسی روایی تشخیصی سؤال دوم، از روش ضریب حساسیت استفاده شد و یافته‌های تحقیق نشان داد که «کد محتوا An» با ضریب حساسیت ۰/۸۷ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و دارای روایی تشخیصی می‌باشند؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به کدهای محتوا، بیشتر به حیوانات اشاره می‌کنند و بیشتر حیوانات را می‌بینند.

- آیا بُعد «تعیین‌کننده‌های» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی

تشخیصی است؟ جهت بررسی روایی تشخیصی سؤال اول، از روش ضریب حساسیت استفاده شد و یافته‌های تحقیق نشان داد که «کد تعیین‌کننده M» با ضریب حساسیت ۰/۸۵ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و دارای روایی تشخیصی می‌باشند؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به کدهای تعیین‌کننده، بیشتر به حرکت اشاره می‌کنند و اشکال را با حرکات می‌بینند.

- آیا بُعد «نیازهای» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی

است؟ جهت بررسی روایی تشخیصی سؤال اول، از روش ضریب حساسیت استفاده شد و یافته‌های تحقیق نشان داد که «نیاز به سلطه‌گری» با ضریب حساسیت ۰/۶۰، «نیاز جنسی» با ضریب حساسیت ۰/۶۵ و «نیاز به بیان خویشتن» با ضریب حساسیت ۰/۶۲ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و دارای روایی تشخیصی می‌باشند؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به نیازها، بیشتر به نیازهای سلطه‌گری، جنسی و بیان خویشتن اشاره می‌کنند و نیاز به سلطه‌گری، جنسی و بیان خویشتن در این افراد احساس می‌شود.

- آیا بُعد «فشارهای» آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ در مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا دارای روایی تشخیصی

است؟ جهت بررسی روایی تشخیصی سؤال اول، از روش ضریب حساسیت استفاده شد و یافته‌های تحقیق نشان داد که «فشار بیکاری» با ضریب حساسیت ۰/۶۷، «فشار مشکلات اقتصادی» با ضریب حساسیت ۰/۶۰ و «فشار تعارض‌های خانوادگی» با ضریب حساسیت ۰/۶۳ دارای ضریب حساسیت بالاتر از حد استاندارد یعنی ۰/۶۰ بوده و دارای روایی تشخیصی می‌باشند؛ بدین ترتیب که مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در پاسخ‌هایشان به فشارها، بیشتر از لحاظ بیکاری، مشکلات اقتصادی و تعارض‌های خانوادگی تحت فشار هستند و در واقع، فشارهایی که متحمل می‌شوند، بیشتر فشارهای بیکاری، مشکلات اقتصادی و تعارض‌های خانوادگی است.

در نهایت، یافته‌های این تحقیق با پیشینه تحقیقات انجام شده همچون حسن‌بیگی (۱۳۹۸) با عنوان «هنجاریابی آزمون رورشاخ در بین افراد معتاد به مواد مخدر»؛ انباری میبدی، طالع‌پسند و رحیمیان بوگر (۱۳۹۳) تحت‌عنوان «پروفایل شخصیتی بیماران وابسته به مت‌آمفتامین بر اساس آزمون رورشاخ»؛ جیمز و

کتلین^۱ (۲۰۱۶) تحت عنوان «بررسی پاسخ‌های مصرف‌کنندگان مت‌آمفتامین به آزمون رورشاخ»؛ ورما و میسرا (۲۰۰۲) با عنوان «الگوهای پاسخدهی معتادان به مواد مخدر معتادان به مواد مخدر با آزمون رورشاخ»؛ هارتمن و وانم (۲۰۰۳) با عنوان «اجرا رورشاخ: مقایسه اثر دو دستورالعمل که به یک نمونه بستری از معتادان مواد»؛ هماهنگ و همسو می‌باشد؛ زیرا در تمامی تحقیقات مذکور نیز مطرح شده است که پاسخ مصرف‌کنندگان ماری-جوانا به آزمون لکه‌ها جوهر رورشاخ متفاوت‌تر از پاسخ افراد هنجاری می‌باشد و می‌توان نتیجه‌گیری کرد که بسیاری از سوءمصرف‌کنندگان مواد از جمله ماری‌جوانا اساساً یک شخصیت اسکیزوئید با ویژگی‌های کناره‌گیری رفتاری، بیگانگی، ساختار منفی ضعیف و روابط شی ضعیف هستند. بنابراین، می‌توان از آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ برای تشخیص مشکلات بالینی در این افراد استفاده نمود.

در انتها با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان پیشنهاد نمود که در تحقیقات آتی به شدت مصرف مواد از یکسو و پاسخ‌هایشان به آزمون‌های برون‌فکن از سوی دیگر پرداخته شود. همچنین، در مراکز ترک اعتیاد از آزمون‌های برون‌فکن در راستای ابزارهای تشخیصی استفاده به عمل آید.

منابع

- انباری میدی؛ نگین، طالع‌پسند؛ سیاوش، رحیمیان بوگر؛ اسحق، (۱۳۹۳)، پروفایل شخصیتی بیماران وابسته به مت‌آمفتامین بر اساس آزمون رورشاخ، نشریه اصول بهداشت روانی، سال شانزدهم، شماره ۳ (پیاپی ۶۳).
- حسن‌بیگی؛ پرستو، (۱۳۹۸)، هنجاریابی آزمون رورشاخ در بین افراد معتاد به مواد مخدر، نشریه روانشناسی و روانپزشکی شناخت، دوره ۶، شماره ۴، ص ۶۸-۷۹.
- شعیری؛ آذر السادات، شعیری؛ محمدرضا، تمنایی‌فرد؛ محمدرضا، دلاوری؛ مریم، (۱۳۹۲)، بررسی پایایی آزمون رورشاخ بر اساس نظام اکسندر، فصلنامه شخصیت و تفاوت‌های فردی، ص ۵۲-۷۱.
- شعیری، اصغری مقدم، کاشفی، (۱۳۹۲)، مقایسه متغیرهای آزمون رورشاخ در نمونه غیربالینی ایرانی با غیرایرانی بر اساس نظام اکسندر، روان‌شناسی تحولی، روان‌شناسان ایران، ۴۲۱-۴۱۱.
- شکرزاده؛ شهره. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شخصیتی زنان مصرف‌کننده شیشه، طرح پژوهشی با نظارت دبیرخانه مواد مخدر.
- کامکاری؛ کامبیز. (۱۳۸۹). استانداردسازی مقیاس گرایش به اعتیاد با تأکید بر MMPI-2RF در بین دانش آموزان دوره متوسطه و پیش دانشگاهی، طرح پژوهشی با نظارت دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- کامکاری؛ کامبیز، شکرزاده، شهره، کیومرثی؛ فیروز، (۱۳۸۶)، اندازه‌گیری و سنجش، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر

¹ James and Catheline

-Arendt M, Rosenberg R, Fjordback L, Brandholdt J, Foldager L, Sher L, Munk- Jørgensen P. Testing the self-medication hypothesis of depression and aggression in cannabis-dependent subjects. *Psychol Med.* 2007;37(7):935–45.

- american psychological association. (2021). Retrieved from Personality (apa.org): Personality (apa.org))

-Ben-Porath, Y., Sellbom, M., Suhr, J. (2019). Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2-Restructured Form (MMPI-2-RF). In M. Sellbom & J. Suhr (Eds.), *The Cambridge Handbook of Clinical Assessment and Diagnosis* (Cambridge Handbooks in Psychology, pp. 208-230). Cambridge: Cambridge University Press.

- Ety Berant, M. M. (2010). Rorschach Correlates of Self-Reported Attachment Dimensions: Dynamic Manifestations of Hyperactivating and Deactivating Strategies. *Journal of Personality Assessment*, 70-81.

-Gil Zukermana, Esther Ben - Itzhaka, Leah Fosticka, Rinat Armony-Siv. (2017). Information Processing of the Rorschach's Traumatic Content Index in Trauma-exposed Adults: An Event Related Potential (ERP) Study. *Biological Psycholog*, 108-122.

-Hartmann, M. O. (2013). Rorschach Assessment of Traumatized Refugees: An. *Journal of Personality Assessment*, 1-14.

-Millon,T., Grossman,S., & Millon, C. (2015). *Millon clinical multiaxial inventory-IV manual*. Minneapolis, MN: Pearson Assessment.